

Motion till riksdagen

1988/89:Kr334

av Rosa Östh (c)

Kostnadsansvaret för arkeologiska utgrävningar

Reglerna för arkeologiska utgrävningar och kostnadsansvaret i samband därmed har debatterats flitigt i många år. Efter upprepade uttalanden av riksdagen tillkallades 1982 en särskild utredare med uppdrag att utreda formerna för statens stöd till arkeologiska utgrävningar m.m.

Den 1 januari i år trädde en ny lag (1988:950) om kulturminnen m.m. i kraft. Den nya lagen ersätter bl.a. lagen om fornminnen och bygger i väsentliga delar på de tidigare gällande bestämmelserna. Inte heller ifråga om kostnadsansvaret vid arkeologiska utgrävningar har några ändringar av betydelse gjorts.

Undertecknad har tidigare väckt motioner i frågan och då bl.a. begärt att kostnaderna för företagen måste begränsas vid utgrävningar eftersom utvecklingen i annat fall kan leda till utarmning av stadskärnan i små äldre städer. Den nya lagen innebär i det avseendet inga förbättringar. Jag vill med följande beskrivning belysa vilken orimlig situation som kan uppstå på en del orter, i det här fallet Enköping.

Utbyggnadsinriktningarna för Enköpings stad har i huvudsak fastlagts i ett generalplanebeslut 1969. Enligt detta är utbyggnadsinriktningarna för bostäder förlagda i huvudsak till ett område söder om järnvägen medan arbetsområdena förlagts norr om järnvägen.

I enlighet med detta har genomförandet sedan successivt skett med stadsplaner för industriområden. I mitten av 1970-talet fastställdes en stadsplan för ett större område. På grund av svag etableringstakt i industrin togs emellertid endast mindre delar av området i anspråk. I samband med planarbetet inventerades i vanlig ordning fornminnen inom området av antikvariska myndigheter. Endast enstaka fornminnen uppgavs och noterades i planen.

1984 bedrevs ett stadsplanearbete för ett angränsande område. Arbetet genomfördes då så långt att planen var utställd. Inom det outbyggda området hade då noterats sammanlagt 3 st. fornlämningar.

Det sistnämnda planarbetet drevs inte till fastställelse på grund av att vägverket ändrade sina planer för en motorvägsutbyggnad.

När kommunen 1987 kunde notera ett ökat tryck på industrimarksetablering, bl.a. föranlett av förbättrad industrikonjunktur, var det naturligt att koncentrera den planerade utbyggnaden till det område som tidigare avsatts till industriområde.

I det avtal kommunen slöt i början av år 1988 om samverkan med

exploatering och saluföring av ett ca 35 ha stort område ingick de kända fornminnena som förutsättning.

Emellertid hade i samband med byggnad av en avfartsramp påträffats ett boplatsoområde från stenåldern. Under det planeringsarbete som startades av kommunen och företaget – och som till hälften omfattade område med fastställd detaljplan – klargjordes från antikvariska myndigheter att en översiktlig arkeologisk undersökning av ett större område nu var nödvändig som en förutsättning för fortsatt exploatering.

En sådan undersökning utfördes sommaren 1988. Därvid konstaterades att praktiskt taget hela det utbyggda området indikerade boplatslämningar och att, i den mån området överhuvudtaget fick tas i anspråk, omfattande arkeologiska undersökningar var nödvändiga. Provundersökning skall göras under våren 1989. Om denna ger till resultat att en s.k. slutundersökning måste ske för hela området kommer en sådan att uppgå till en kostnad av ca 35 milj. kr. Detta är en orimlig belastning som kommer att helt utesluta möjlighet till utbyggnad av området.

Bostadsområden

I enlighet med den inledningsvis nämnda generalplanen har bostadsbyggnandet under senare år drivits i ett område sydost om stadskärnan. Detaljplaneläggningen, som utförts etappvis vartefter de olika delområdena behövt tas i anspråk, har föregåtts av en dispositionsplan från senare hälften av 1970-talet, reviderad 1981.

Även i detta område har under planarbetet antikvariska myndigheter fått ange fornlämningar som noterats. Vid det nu fortsatta detaljplanearbetet har antikvariska myndigheter, med återopande av nya inventeringar och ny kunskap, framtingat omdisponeringar av utnyttjandet i området som innebär att stora delar inte kan exploateras.

Kommunens översiktsplan

Kommunen har under hösten 1988 ställt ut ett samrådsmaterial som ett led i den översiktsplanering som kommunen skall fullgöra enligt PBL. Samrådsmaterialet redovisar bl.a. de utbyggnadsinriktningar som kommunen räknar med för såväl bostads- som industriområden. Med anledning av vad som framkommit vid förberedande överläggningar med antikvariska myndigheter har kommunen delvis reviderat utbyggnadsriktningarna för att undvika konflikter med fornlämningsområden. Om det emellertid skulle visa sig att motsvarande boplatslämningar skulle påträffas som tidigare nämnts, kan ianspråkstagande av ny mark för den nödvändiga samhällsutbyggnaden helt omöjliggöras.

Eftersom de flesta fornlämningar anses vara av riksintresse, är det enligt min mening orimligt att vissa orter, i det här fallet Enköping, så hårt drabbas av skyhöga kostnader i samband med arkeologiska utredningar. Jag anser att det måste finnas regler som begränsar byggherrens kostnad för utgrävningar. De kostnader som kan bli aktuella utöver en övre kostnadsram bör staten svara för.

Jag anser det också vara angeläget att de fornminnen som påträffas vid utgrävningar blir föremål för redogörelse, vilken såväl kommunen som företaget i sammanhanget kan ta del av. Mot. 1988/89
Kr334

Hemställen

Med stöd av vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående kostnadsansvaret vid arkeologiska utgrävningar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts angående redovisning av påträffade fornlämningar.

Stockholm i januari 1989

Rosa Östh (c)